

Aan de raden van de aan GGD IJsselland deelnemende gemeenten
T.a.v.: griffier

Datum: 26 april 2024

Kenmerknummer: G23.000326 /

Telefoon: 06-

Onderwerp: Ontwerp Programmabegroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2028

Beste leden van de gemeenteraad,

De Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) IJsselland is onderdeel van uw en tien andere gemeenten in de regio IJsselland en werkt aan een gezonde samenleving. Als deelnemer aan deze gemeenschappelijke regeling ontvangt u bij deze brief de Programmabegroting 2025 met daarin de algemene financiële en beleidsmatige kaders voor de begroting en de meerjarenraming.

Naast de jaarstukken ontvangt u in het voorjaar ook nog de Programmabegroting 2025, die GGD IJsselland als onderdeel van de planning en control cyclus oplevert. In onderstaand overzicht is weergegeven welk besluitvormingsproces de verschillende documenten doorlopen met daarbij het tijdpad, dat overigens voor beide documenten hetzelfde is.

Document	Jaarstukken 2023	Programmabegroting 2025
Gremium		
Ambtelijk overleg	11 april 2023	11 april 2024
Gemeenteraad	< 30 april 2023 ter informatie	< 30 april 2023 voor zienswijze
Dagelijks bestuur	24 april 2024	24 april 2024
Algemeen bestuur	11 juli 2024	11 juli 2024

Zoals elk jaar wordt uw **zienswijze** gevraagd over de ontwerp-programmabegroting en de meerjarenraming. Het ontwerp van de Programmabegroting 2025 GGD IJsselland, met daarin verwerkt de meerjarenraming 2026-2028, is bij deze brief gevoegd.

De begroting omvat het geheel van ambities, concrete taken en financiën van de GGD.

De begroting is opgesteld op basis van de volgende documenten:

- Kadernota 2025; het inhoudelijke en financiële kader, op 29 februari 2024 door het algemeen bestuur vastgesteld.
- Programmabegroting 2024, zoals vastgesteld door het algemeen bestuur van 20 juli 2023.

Bezoekadressen

Zeven Alleetjes 1, 8011 CV Zwolle
Schurenstraat 8, 7413 RA Deventer
Consultatiebureaus: zie onze website

Contactgegevens

T 038 - 428 14 28
E info@ggdijselland.nl
I www.ggdijselland.nl

Centraal postadres

Postbus 1453, 8001 BL Zwolle

- Informatie uit de exploitatie over het jaar 2023.
- Bestuursrapportage voorjaar 2024.

Op pagina zes van de begroting vindt u onder de kop “GGD IJsselland in een oogopslag” wat we voor u doen, wat dat kost, welke inkomsten we ontvangen, onze doelstellingen en welke ontwikkelingen met financiële impact in de begroting zijn verwerkt. Een nadere toelichting op enkele onderdelen vindt u in deze brief en vanzelfsprekend in de begroting zelf.

Financiële vertaling Kadernota 2025

Op 29 februari 2024 heeft het algemeen bestuur de Kadernota 2025 met daarin de inhoudelijke en financiële kaders voor de programmabegroting, vastgesteld. Deze dienen dan ook als uitgangspunt voor de begroting. De begroting kent een stijging van de algemene gemeentelijke bijdrage van afgerond € 1.685.000,-. Hiervan ontvangen de gemeenten vanuit het gemeentefonds circa € 130.000 van het Rijk voor het door GGD IJsselland laten uitvoeren van het Rijksvaccinatieprogramma (maternale kinkhoestvaccinatie). Voor het overige is de stijging volledig toe te schrijven aan de ontwikkeling in de loon- en prijsindex. Naast de indexering van loon en prijs conform de Kadernota 2025, betreft dit ook het structureel verwerken van de afspraken over loonindexering in 2024 op basis van de nieuwe cao Sgo.

Zienswijzprocedure

Graag ontvangt het dagelijks bestuur van GGD IJsselland uw eventuele zienswijze op de Programmabegroting 2025 vóór 4 juli 2024. Dit geeft het dagelijks bestuur nog de mogelijkheid om, wanneer uw zienswijze hier aanleiding toe geeft, schriftelijk te reageren vóór vaststelling van de begroting in de vergadering van het algemeen bestuur van 11 juli 2024. En uw zienswijze te betrekken bij de behandeling van de begroting in deze vergadering van het algemeen bestuur.

Hoogachtend,
namens het dagelijks bestuur,

Astrid Schulting, directeur Publieke Gezondheid

Bijlage: Programmabegroting 2025

Bezoekadressen

Zeven Alleetjes 1, 8011 CV Zwolle
Schurenstraat 8, 7413 RA Deventer
Consultatiebureaus: zie onze website

Contactgegevens

T 038 - 428 14 28
E info@ggdijsselland.nl
I www.ggdijsselland.nl

Centraal postadres

Postbus 1453, 8001 BL Zwolle

PROGRAMMABEGROTING 2025

Programmabegroting 2025 en Meerjarenraming
2025-2028

GGD IJsselland, april 2024
(G24.000299)

Uit de Wgr (§ 7. Financiën, artikel 34-35) en onze gemeenschappelijke regeling (artikel 47) volgt dat het algemeen bestuur de begroting vaststelt, waarna het dagelijks bestuur binnen twee weken na vaststelling en vóór 15 september de begroting naar Gedeputeerde Staten van de provincie stuurt. Het dagelijks bestuur zendt vóór 30 april de algemene financiële en beleidsmatige kaders voor de begroting aan de raden. De raden kunnen op deze ontwerpbegroting hun zienswijze geven. Daarom zendt het dagelijks bestuur de ontwerpbegroting acht weken voordat deze aan het algemeen bestuur wordt aangeboden, toe aan de raden.

Inleiding

Voor een gezonde samenleving

GGD IJsselland blijft in 2025 de gezondheid van 545.000 inwoners in elf gemeenten in de regio IJsselland, te weten: Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle, bewaken, beschermen en bevorderen. We zetten onze expertise in en delen deze in samenwerking met andere partijen. Alle inwoners in onze regio zijn op een eigen manier bezig met gezondheid. Dáár sluiten wij bij aan met als uitgangspunt zoveel mogelijk regie bij de inwoner. We spelen snel en flexibel in op vragen en ontwikkelingen in de samenleving en gaan daarbij actief op zoek naar kansen.

Agenda Publieke gezondheid 2023-2026

De agenda Publieke gezondheid 2023-2027 beschrijft de gezamenlijke ambitie en voornemens van de elf gemeenten in IJsselland om de gezondheid van alle inwoners te bewaken, beschermen en bevorderen. Het bouwt voort op de agenda 'Beweging vanuit eigen regie' van de vorige bestuursperiode 2019-2023 en sluit aan bij de opgaven die gemeenten met het Rijk, zorgverzekeraars en zorgaanbieders overeen zijn gekomen. De activiteiten die we uitvoeren sluiten ook aan op de ontwikkelingen en trends in de omgeving om ons heen, die invloed hebben op het werk dat we doen. Dat werk doen we altijd met in het achterhoofd onze kernwaarden: durven doen, eigen regie versterken, zichtbaar nabij zijn, samen(werken) en expertise inzetten en delen, met als doel gezamenlijk (met gemeenten en partners) te werken aan een gezonde basis en veerkrachtige samenleving.

De thema's

We werken programmatisch, vanuit een viertal leidende principes; positieve gezondheid, regionaal en lokaal samenspel, health in all policies en informatiegestuurd werken, aan de volgende thema's:

Per thema stellen we een uitvoeringsplan op met concrete activiteiten en interventies. Het activiteitenplan 2024-2025 is als bijlage toegevoegd aan de Bestuursrapportage voorjaar 2024. Het bestuur wordt over de actuele status en activiteiten 2025 in ieder geval geïnformeerd bij de Bestuursrapportage voorjaar 2025. De middelen die nodig zijn om de programmaliijnen vorm te geven en uit te voeren, financieren we vanuit de bestaande begroting en beschikbare middelen vanuit IZA-GALA, waarbij we ook inzetten op het verwerven van externe financiering.

Programmabegroting 2025

Op basis van de beleidsmatige en financiële kaders die door het algemeen bestuur op 29 februari 2024 zijn vastgesteld, is de begroting uitgewerkt. Via de bestuursrapportages wordt het algemeen bestuur in het boekjaar

geïnformeerd over de ontwikkelingen in de begroting. De begroting is ook op hoofdlijnen uitgewerkt in een digitale samenvatting (begroting in een oogopslag) op pagina 6.

Inhoudsopgave

Inleiding	2
GGD IJSSELLAND IN EEN OOGOPSLAG!	6
1. Beleidsbegroting	8
1.1 Taken	8
1.2 Middelen	9
1.2.1 Sluitende begroting 2025	9
1.2.2 Indexering	10
1.2.3 Beleidsindicatoren	11
2. Programma Gezondheid	13
2.1 Inleiding	13
2.2 Wat gaat het kosten?	13
2.3 Jeugdgezondheidszorg	14
2.4 Infectieziektebestrijding	16
2.5 Versterken gezondheid en veiligheid kwetsbare inwoners	18
2.6 Onderzoek, beleid en preventie	20
2.7 Toezicht houden	22
3. Programma Service en Samenwerking	25
3.1 Inleiding	25
3.2 Waar staan we voor?	25
3.3 Wat doen we ervoor?	26
3.4 Wat gaat het kosten?	26
3.5 Wat zijn de (strategische) netwerkoeverleggen en -partners?	26
4. Financiële begroting	29
4.1 Begroting van baten en lasten GGD IJsselland	29
4.2 Toelichting op de financiële begroting	29
4.3 Algemene lasten en dekkingsmiddelen	30
4.4 Ontwikkeling gemeentelijke bijdrage	31
5. Paragrafen op grond van de BBV	33
5.1 Algemeen	33
5.2 Weerstandsvermogen en risico's	33
5.2.1 Algemeen	33
5.2.2 Evaluatie weerstandscapaciteit	33
5.2.3 Overzicht risico's	33
5.2.4 Financiële kengetallen 2025	37
5.3 Onderhoud kapitaalgoederen	38

5.4	Bedrijfsvoering.....	38
5.5	Verbonden partijen	39
5.6	Treasury.....	39
5.6.1	Inleiding.....	39
5.6.2	Algemene ontwikkelingen	39
5.6.3	Risicomanagement	39
5.6.4	Liquiditeitsplanning en financieringsbehoefte	41
5.6.5	Rentevisie	41
5.7	Wet open overheid.....	41
Bijlage 1 Overzicht gemeentelijke bijdragen		43
Bijlage 2 Ontwikkeling gemeentelijke bijdragen		44
Bijlage 3 Overzicht personele sterkte		45
Bijlage 4 Overzicht van reserves en voorzieningen		46
Bijlage 5 Overzicht van langlopende leningen.....		47
Bijlage 6 Overzicht activa.....		48
Bijlage 7 Overzicht taakvelden en overhead		49
Bijlage 8 Balans		50
Bijlage 9 Compensabele BTW		52
Bijlage 10 Beleidsindicatoren.....		53

GGD IJSSELLAND IN EEN OOGOPSLAG!

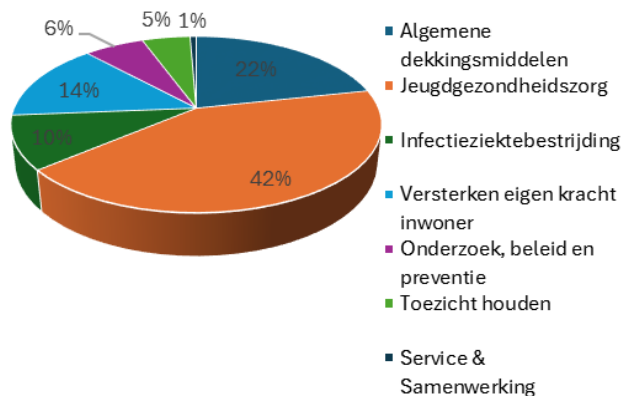
Mensen

- > 545.000 inwoners in 11 gemeenten
- waarvan circa 111.000 jeugdigen
- rond de 525 medewerkers
- 27 consultatiebureaus
- hoofdvestiging in Zwolle en een nevenlocatie in Deventer

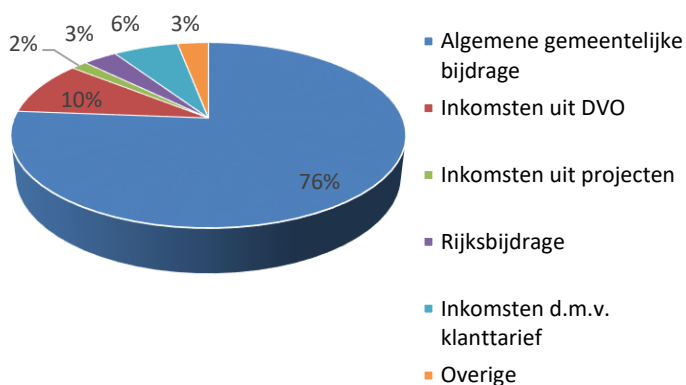
Diensten

We bewaken, beschermen en bevorderen de gezondheid van alle inwoners in regio IJsselland. Door onze expertise in te zetten en deze te delen in samenwerking met andere partijen. Uitgangspunt daarbij is zoveel mogelijk regie bij de inwoner. We spelen snel en flexibel in op vragen en ontwikkelingen in de samenleving en gaan daarbij actief op zoek naar kansen.

Uitgaven GGD IJsselland

Inkomsten GGD IJsselland

Inkomsten

Inkomsten totaal in 2025 € 35,2 miljoen

- Algemene gemeentelijke bijdrage € 26,8 miljoen (inclusief voorschot Toezicht kinderopvang)
- Inkomsten uit DVO € 3,3 miljoen
- Inkomsten uit projecten € 0,5 miljoen
- Rijksbijdrage € 1,2 miljoen
- Inkomsten uit klanttarief € 2,2 miljoen
- Overige € 1,2 miljoen

Wat zijn de ontwikkelingen met financiële impact in deze begroting?

In deze begroting is de primitieve begroting 2024 als uitgangspunt genomen. Ten opzichte van de begroting 2024 neemt het volume van de begroting 2025 toe met € 2.056.800. De toename heeft betrekking op prijs- en loonindexeringen waardoor de totale begroting 2025 uitkomt op € 35.153.800.

Primitieve begroting 2024	€ 33.097.000
• Ontwikkeling loon- en prijsindex	€ 2.056.800
Totaal begroting 2025	€ 35.153.800

1. Beleidsbegroting

104-9452
COVERS
One Size Fits All
50
Blue

GD
sselland

1. Beleidsbegroting

1.1 Taken

In de Wet publieke gezondheid (Wpg) ligt vast dat gemeenten een GGD in stand moeten houden. Tevens is in deze wet vastgelegd welke taken de gemeenten in het kader van publieke gezondheid, veelal door de GGD, moeten laten uitvoeren. De GGD voert ook taken uit die belegd zijn in andere wetten, zoals het uitoefenen van het toezicht op de kinderopvang. Daarnaast heeft de GGD taken op basis van de Wet op de lijkbezorging, de Wet op de jeugdzorg, Wet maatschappelijk ondersteuning en de Wet veiligheidsregio's (voorbereiden op rampen).

Doordat de gemeenten verplicht zijn de GGD in stand te houden in de vorm van een gemeenschappelijke regeling heeft de GGD ook te maken met de Wet gemeenschappelijke regelingen. Hierin is namelijk geregeld hoe publiekrechtelijk samengewerkt kan worden.

In het algemeen bestuur zijn afspraken gemaakt over de basistaken en diensten die GGD IJsselland levert en waarvoor gemeenten een gemeentelijke bijdrage leveren. GGD IJsselland voert ook werkzaamheden uit voor gemeenten op basis van een dienstverleningsovereenkomst (DVO) of een (structurele) subsidierelatie. De belangrijkste diensten hierin zijn de taken op het terrein van de Maatschappelijke zorg en taken die door een structurele landelijke subsidieregeling worden gefinancierd. Daarnaast levert GGD IJsselland diensten die met incidentele middelen worden gefinancierd. Het kan gaan om diensten voor gemeenten (met een kortlopende subsidie), diensten voor burgers (op basis van tarief) en diensten aan andere partijen (bijvoorbeeld de politie). Alle taken en bijbehorende dienstverlening zijn beschreven in het productenboek van GGD IJsselland.

GGD IJsselland werkt aan publieke gezondheid voor elf gemeenten en wil het gezicht zijn van de publieke gezondheid in de samenleving. We zetten onze expertise in en delen deze in de samenwerking met andere partijen. Alle inwoners in onze regio zijn op een eigen manier bezig met gezondheid. Dáár sluiten wij bij aan met als uitgangspunt zoveel mogelijk regie bij de inwoner. We spelen snel en flexibel in op vragen en ontwikkelingen in de samenleving en gaan daarbij actief op zoek naar kansen.

Opzet binnen programma's

Om samenhang aan te brengen tussen inhoud, prestaties en geld kent deze programmabegroting de volgende opzet binnen de programma's; alle basis- en structureel aanvullende producten uit het productenboek zijn voor het programma Gezondheid ingedeeld in vijf taakvelden. Per taakveld beschrijven we:

- wat we doen: niet limitatief maar ter illustratie van de aard van onze werkzaamheden waarbij waar mogelijk zoveel mogelijk een link wordt gelegd met de programmalijn(en) uit de agenda publieke gezondheid;
- ontwikkelingen: actualisatie van de ontwikkelingenbrief, concretiseren van activiteiten uit de agenda publieke gezondheid, nieuwe ontwikkelingen;
- wat we gaan meten;
- wat zijn onze vitale (regionale) netwerkpartners;
- wat het gaat kosten.

Deze opzet komt ook terug in het programma Service & Samenwerking, waarbij we daar ook naar voren brengen wie onze (strategische) netwerkpartners zijn.

De producten zijn voor 2025 ingedeeld naar de volgende taakvelden:

GGD	Jeugdgezondheidszorg
	Infectieziektebestrijding
	Versterken gezondheid en veiligheid kwetsbare inwoner
	Onderzoek, beleid en preventie
	Toezicht houden

Al deze taakvelden vallen onder het programma Gezondheid. Daarnaast hebben we in het programma Service en Samenwerking de bestuurlijke en ondersteunende activiteiten ondergebracht, waaronder publieke gezondheidszorg bij incidenten, rampen en crisis.

1.2 Middelen

1.2.1 Sluitende begroting 2025

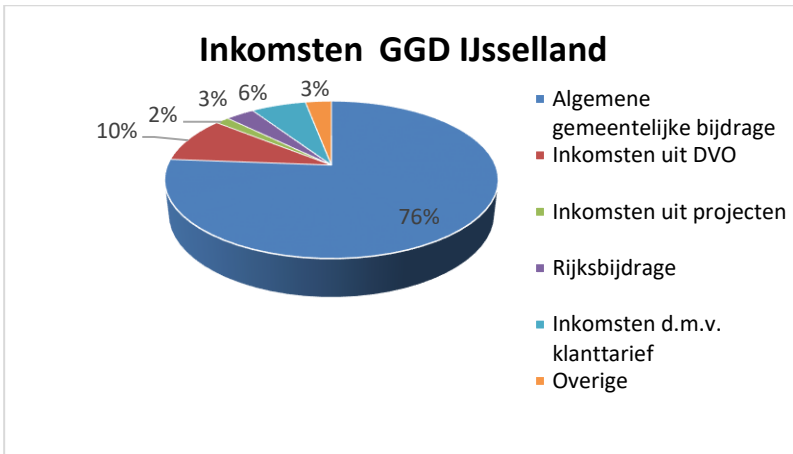
De in de begroting opgenomen baten en lasten zijn: € 35.153.800.

De begroting van GGD IJsselland heeft betrekking op alle uitgaven en inkomsten die voor 2025 worden voorzien. Deze betreffen de volgende zaken:

- 1 producten die worden gefinancierd uit de algemene gemeentelijke bijdrage, waaronder de wettelijke taken waarvoor de gemeenschappelijke regeling is ingesteld (bijvoorbeeld infectieziektebestrijding en jeugdgezondheidszorg);
- 2 dienstverlening die uit Rijksbijdragen wordt gefinancierd (dit betreft voornamelijk de bekostiging van de dienstverlening op het gebied van SOA-Sense);
- 3 dienstverlening die met afzonderlijke gemeenten is overeengekomen, op basis van een dienstverleningsovereenkomst of projectfinanciering met een langlopende subsidiebeschikking (zoals dienstverlening bemoeizorg die wordt gefinancierd door centrumgemeente Zwolle);
- 4 geraamde structurele inkomsten en uitgaven voor diensten die direct door derden worden betaald (klienttarief voor burgers of andere partijen, zoals reizigersadviesing).

Daarnaast worden incidentele activiteiten van de GGD gefinancierd op projectbasis of via aanvullende opdrachten. Deze activiteiten zijn onvoorspelbaar en worden daarom niet opgenomen in de programmabegroting.

Onderstaande figuur geeft een globaal overzicht van omvang van de begroting in voornoemde financieringsstromen.

Figuur 2. Inkomsten GGD IJsselland

Inkomsten (x €1.000,-)	2025
Algemene gemeentelijke bijdrage	26.795
Inkomsten uit DVO	3.343
Inkomsten uit projecten	550
Rijksbijdrage	1.172
Inkomsten d.m.v. klanttarief	2.234
Overige	1.059
Totaal	35.154

De producten die wij in opdracht van de gemeenten uitvoeren vanuit de algemene gemeentelijke bijdrage zijn hoofdzakelijk verdeeld op basis van het aantal inwoners per gemeente. De bijdrage voor Jeugdgezondheidszorg 0-18 wordt elke vier jaar verdeeld op basis van het aantal kinderen 0-18. Voor 2025 is de bijdrage opnieuw verdeeld volgens de verdeelsleutel met als peildatum het aantal kinderen 0-18 per gemeente op 1 januari 2023. Voor Toezicht Kinderopvang is de bijdrage per gemeente gebaseerd op het daadwerkelijk aantal uitgevoerde inspecties per gemeente. Jaarlijks wordt een bedrag per gemeente als voorschot gefactureerd. Aan het einde van het jaar vindt nacalculatie plaats op basis van realisatie.

1.2.2 Indexering

In de Programmabegroting 2025 zijn de verwachte ontwikkelingen van loonkosten en prijzen verwerkt op basis van de uitgangspunten die als onderdeel van de Kadernota 2025 zijn vastgesteld door het algemeen bestuur. De grondslag hiervoor is de ontwikkeling die in de septembercirculaire 2023 door het gemeentefonds wordt gehanteerd. Het financiële effect van deze autonome loon- en prijsindexatie op de begroting is in totaal € 2.057.000.

Index	2023			2024			2025	
	Begroot	Aanpassing	Verschil	Begroot	Aanpassing	Verschil	Begroot	Totaal 2025
Loonindex	2,00%	9,73%	7,73%	3,90%	6,00%	2,10%	5,40%	7,50%
Prijsindex	1,50%	5,90%	4,40%	2,40%	*p.m.		1,60%	

*percentage wordt op basis van septembercirculaire gemeentefonds 2024 bepaald.

Ontwikkeling personeelslasten

Zoals in de Kadernota 2025 vastgesteld gaat de loonindexering uit van de werkelijke loonkosten in het betreffende jaar vermeerderd met de loonindex op basis van de cao Samenwerkende Gemeentelijk Organisaties (Cao SGO), die van toepassing is op werknemers die voor een gemeentelijke of gemeenschappelijke gezondheidsdienst taken uitvoeren op grond van de Wet publieke gezondheid en/of de Wet op de lijkbezorging.

Nu er nog geen cao is voor de periode vanaf 1 april 2025, hanteren we het percentage in de septembercirculaire 2023 bij Prijs overheidsconsumptie, netto beloning werknemers. In de circulaire van 2023 is de index voor lonen 2025 bepaald op 5,4%. Doordat uitgegaan wordt van de werkelijke loonkosten worden verschillen tussen begroting (2024) en realisatie (met vertraging) via een begrotingswijziging gecorrigeerd.

Ontwikkeling Materiële lasten

Voor de materiële lasten wordt uitgegaan van een prijsstijging van 1,6% voor 2025. Het percentage is gebaseerd op de septembercirculaire 2023 betreffende Prijs overheidsconsumptie, netto materieel.

1.2.3 Beleidsindicatoren

De BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) schrijft een aantal beleidsindicatoren voor. De verplichte beleidsindicatoren zijn te vinden in bijlage 10.

2. Programma Gezondheid

2. Programma Gezondheid

2.1 Inleiding

Onze activiteiten zijn gericht op een gezonde samenleving in IJsselland: vitale inwoners in een gezonde leefomgeving. Dit doen we door het uitvoeren van onderzoek, het signaleren van gezondheidsrisico's, het (samen) oplossen van bedreigingen van de gezondheid, het adviseren van gemeenten en inwoners, het bevorderen van gezond gedrag en het bieden van een vangnet voor mensen die (tijdelijk) niet zelfredzaam zijn. Zo vergroten we gelijke kansen op een gezond leven. We werken voor én met de elf gemeenten in IJsselland en samen met diverse organisaties: voor een gezonde samenleving.

Daarbij gaan we uit van het concept Positieve Gezondheid: "Het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven." Dat is dus veel meer dan alleen ziekte en zorg. Het gaat over eigen regie en verantwoordelijkheid. Over veerkracht en potentie in plaats van over onvermogen. En het gaat over de omgeving waarin we leven.

In iedere paragraaf van dit hoofdstuk behandelen we een van de taakvelden. Per taakveld beschrijven we:

- wat we doen: niet limitatief maar ter illustratie van de aard van onze werkzaamheden waarbij waar mogelijk zoveel mogelijk een link wordt gelegd met de programmaliijn(en) uit de agenda publieke gezondheid;
- ontwikkelingen: indien actualisatie van de ontwikkelingsbrief aan de orde is;
- wat we gaan meten;
- wat zijn onze vitale (regionale) netwerkpartners;
- wat het gaat kosten.

2.2 Wat gaat het kosten?

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	begroting		meerjarenbegroting		
	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten:					
Loonkosten	19.620	20.945	21.363	21.791	22.226
Kapitaallasten	148	148	151	154	157
Overige kosten	4.025	4.219	4.303	4.389	4.477
Toegerekende overhead derden	1.960	2.023	2.063	2.105	2.147
Totaal lasten	25.754	27.335	27.881	28.439	29.008
Baten:					
Gemeentelijke bijdrage	17.249	18.264	18.629	19.001	19.382
Financiering o.b.v. DVO	3.158	3.343	3.410	3.478	3.547
Projectfinanciering	844	917	935	954	973
Rijksbijdragen	1.089	1.172	1.196	1.220	1.244
Financiering via klanttarief	2.974	3.167	3.230	3.295	3.361
Overige financiering	440	472	482	491	501
Totaal baten	25.754	27.335	27.881	28.439	29.008

2.3 Jeugdgezondheidszorg

Jeugdgezondheidszorg heeft tot doel het bevorderen, beschermen en bewaken van de lichamelijke, cognitieve, sociale en geestelijke gezondheid en ontwikkeling van alle jeugdigen van 0-18 jaar. Jeugdgezondheidszorg is wettelijk verankerd in de wet Publieke Gezondheid. De jeugdgezondheidszorg levert een belangrijke bijdrage aan de gezondheidswinst voor jeugdigen samen met hun ouders. En draagt samen met haar samenwerkingspartners bij aan de gewenste verandering in de zorg voor jeugd, aan de uitgangspunten en doelstellingen van de stelselwijziging jeugd: alle jeugdigen moeten gezond en veilig kunnen opgroeien, iedere jeugdige gelijke kansen op gezondheid bieden en de verschillen in gezondheid verkleinen, hun talenten ontwikkelen en naar vermogen participeren in de samenleving. Jeugdgezondheidszorg doet dit door preventie, normaliseren, ontzorgen, demedicaliseren en door eerder de juiste hulp op maat te bieden. Als kernopgaven ziet de Jeugdgezondheidszorg;

- 1) gelijke kansen op gezondheid voor alle kinderen en jongeren in de regio IJsselland;
- 2) investeren in collectieve preventie;
- 3) samenwerking in de keten verstevigen;
- 4) creëren van een toekomstbestendige jeugdgezondheidszorg;
- 5) investeren in een gezonde basis.

Wat doen we ervoor?

We voeren het basispakket JGZ 0-18 uit met daarin o.a.:

- opsporen van aangeboren aandoeningen door middel van een neonatale hielprik en gehoorscreening;
- periodieke individuele contactmomenten in de periode van 0 tot 18 jaar met als doel het systematisch monitoren en beoordelen van de ontwikkeling, het tijdig signaleren van problemen en vroegtijdig opsporen van specifieke stoornissen;
- begeleidingscontacten, inloopsprekuren, telefonische en online bereikbaarheid met als doel preventieve voorlichting, advies, instructie en kortdurende begeleiding, ontzorgen en normaliseren;
- beoordelen of extra ondersteuning, hulp of zorg nodig is en hier gemotiveerd naar toe leiden of verwijzen;
- samenwerken met ketenpartners zoals wijkteams, scholen, kinderopvang, (para)medici, Veilig Thuis, jeugdzorg en overige partners in het sociaal domein;
- opstellen van (school- en gemeente)rapporten op basis van informatie uit het digitale registratiesysteem;
- het voorkomen en verminderen van de verspreiding van (infectie)ziekten door middel van uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma;
- toeleiding naar VVE (Voor- en Vroegschoolse Educatie);
- prenataal huisbezoek.

GGD	Jeugdgezondheidszorg	Individuele preventieve activiteiten	Basisproduct	Inwonerbijdrage
		Collectieve preventieve activiteiten	Basisproduct	Inwonerbijdrage
		Samenwerking	Basisproduct	Inwonerbijdrage
		Onderzoek, beleidsinformatie & advies	Basisproduct	Inwonerbijdrage

	Uitvoering Rijksvaccinatieprogramma (RVP)	Basisproduct	Inwonerbijdrage, RIVM
	Aanvullende producten	Aanvullende producten	Subsidie gemeenten

Wat gaan we meten?

	Realisatie 2023
Kinderen in beeld 0-18 jaar	110.403
Extra contacten 0-18 jaar	50.167
Aantal consultatiebureaus	27

Wat zijn onze vitale (regionale) netwerkpartners?

Naast gemeenten, sociale wijkteams, GGD'en en GGD GHOR Nederland:

- Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland ;
- RIVM;
- partijen in de jeugdzorg (maatschappelijk werk, jeugd-GGZ, jeugd-/jongerenwerk, jeugdzorg, Veilig Thuis);
- eerstelijns gezondheidszorg (Regionale kenniswerkplaatsen jeugd, ZonMw, huisartsenkoepels, logopedie, fysiotherapie, etc.);
- tweedelijns gezondheidszorg (medisch specialisten);
- specifiekere partners rond de volgende levensfasen:
 Zwangerschap en de geboorte (verloskundige, kraamzorg, gynaecologen);
 De voorschoolse periode (kinderdagverblijven, peuterspeelzalen);
 De basisschoolperiode (primair (speciaal) onderwijs, ambtenaren leerplicht);
 De middelbare schoolperiode (voortgezet (speciaal) onderwijs, ambtenaren leerplicht).

Wat gaat het kosten?

Jeugdgezondheidszorg- Totaal baten en lasten	Begroting 2024	Begroting 2025
	(* € 1.000)	(* € 1.000)
Totaal baten	14.019	14.870
Totaal lasten	14.019	14.870
Resultaat	0	0

Begroting basisproducten en aanvullende producten

De begroting 2025 valt als volgt te specificeren naar basisproducten en aanvullende producten:

Jeugdgezondheidszorg	inwonersbijdrage	Overige baten	Totaal Baten	Totaal Lasten	Saldo
(* € 1.000)					
Basisproducten					
Basispakket JGZ 0-18	14.532	337	14.870	14.870	0
Resultaat	14.532	337	14.870	14.870	

De inwonerbijdrage is in bijlage 1 per gemeente gespecificeerd.

Jeugdgezondheidszorg	inwonersbijdrage	Overige baten	Totaal Baten	Totaal Lasten	Saldo
(* € 1.000)					
Aanvullende producten					
Aanvullende activiteiten	0	237	237	237	0
Resultaat	0	237	237	237	0

*aanvullende activiteiten worden op projecten verantwoord.

2.4 Infectieziektebestrijding

Mensen beschermen zichzelf tegen ziekten maar vertrouwen er ook op dat de overheid hen beschermt als er risico's zijn op infectieziekten. Dat is een taak van de GGD. We brengen deze ziekten in beeld en voorkomen ze waar mogelijk. Denk bijvoorbeeld aan tuberculoseonderzoeken, bestrijding en beheersing van infectieziekten zoals het coronavirus, inenting en het spreekuur seksuele gezondheid. Het doel van infectieziektebestrijding is het voorkómen van infectieziekten, het opsporen van infectieziekten en het voorkómen van verdere verspreiding. Voornaamste basis voor deze taak vormt de wet Publieke Gezondheid.

Wat doen we ervoor?

Ieder jaar inventariseren we met onze gemeenten de instellingen met een verhoogd risico op infectieziekten door micro-organismen en bespreken we welke inzet wij daarop plegen. Het gaat om instellingen en activiteiten die onder verantwoordelijkheid van de gemeente vallen en waar verder geen toezichthoudende instantie voor is. Daarnaast adviseren we (zorg-) instellingen over hygiëne en infectiepreventie en we voeren hygiëneaudits uit bij tattoo-, piercing-, en prostitutiebedrijven. En onze adviezen helpen reizigers veilig op weg met voorlichting en vaccinaties.

GGD	Infectieziektebestrijding	Infectieziektebestrijding algemeen	Basisproduct	Inwonerbijdrage, Rijksbijdrage, Zorgverzekeraar
		TBC-bestrijding	Basisproduct	Inwonerbijdrage, Zorgverzekeraar
		Seksuele gezondheid	Basisproduct	Inwonerbijdrage, RIVM, Subsidie VWS
		Infectieziektebestrijding -Technische hygiënezorg (THZ)	Basisproduct	Inwonerbijdrage
		TBC-diagnostiek op aanvraag	Aanvullend product	Tarief (aanvrager)
		Reizigersadvisering	Aanvullend product	Tarief (aanvrager)
		Beroepsgebonden vaccinaties	Aanvullend product	Tarief (aanvrager)
		THZ - Prostitutiebedrijven	Aanvullend product	Tarief (gemeente of instelling)
		THZ - Tattoo- en piercingshops	Aanvullend product	Tarief (instelling)

Wat gaan we meten?

	Realisatie 2023
Inspecties tatoeage- en piercingshops	52
Meldingen infectieziekten/meldingsplichtig:	441 / 293
Meldingen over locaties met infectieziekerisico voor publieke gezondheid/meldingsplichtig:	207 / 151
Telefonisch vragen over infectieziekten:	624
Consulten seksueel overdraagbare aandoeningen (soa)	3.449
Gevonden soa (vindpercentage)	31%
Consulten reizigerszorg	8.708
Consulten TBC	441
Patiënten TBC	17
Patiënten met TBC infectie	37

Wat zijn onze vitale (regionale) partners?

Naast gemeenten, GGD'en en GGD GHOR Nederland:

Landelijk: RIVM, LCI, IGZ, LFI, NVWA, SOA-Aids Nederland, LCHV, NVWA.

Regionaal: Huisartsen, Laboratoria, Ziekenhuizen, Medische specialisten, thuiszorg, verslavingszorg, kinderdagverblijven, scholen, apothekers, KNCV, arbodiensten, ROAZ, Centrum seksueel geweld, Veiligheidsregio IJsselland, Omgevingsdienst IJsselland en kennisinstellingen en zorgaanbieders in de GGZ.

Wat gaat het kosten?

Infectieziektebestrijding - Totaal baten en lasten	Begroting 2024 (* € 1.000)	Begroting 2025 (* € 1.000)
Totaal baten	3.264	3.451
Totaal lasten	3.264	3.451
Resultaat	0	0

Begroting basisproducten en aanvullende producten

De begroting 2025 valt als volgt te specificeren naar basisproducten en aanvullende producten:

Door het afronden op € 1.000 ontstaan kleine afrondingsverschillen.

Infectieziektebestrijding	Inwonerbijdrage (* € 1.000)	Overige baten (* € 1.000)	Totaal baten (* € 1.000)	Totaal lasten (* € 1.000)	Saldo (* € 1.000)
Basisproducten					
Infectieziektebestrijding algemeen	940	63	1.003	1.003	0
TBC-bestrijding	253	93	346	346	0
Seksuele gezondheid	104	938	1.042	1.042	0
	1.297	1.093	2.390	2.390	-
Aanvullende producten					
Reizigersadviesing	-55	1.116	1061	1.061	0
	-55	1116	1061	1061	0
Resultaat	1.243	2.209	3.451	3.451	0

De inwonerbijdrage is in bijlage 1 per gemeente gespecificeerd.

2.5 Versterken gezondheid en veiligheid kwetsbare inwoners

Onder het taakveld Versterken gezondheid en veiligheid kwetsbare inwoners vallen taken op het terrein van de maatschappelijke zorg, openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ), forensische geneeskunde, en gezondheidszorg voor asielzoekers en statushouders.

Wat doen we ervoor?

We bieden beleidsmatige ondersteuning en het secretariaat ten behoeve van de producten van maatschappelijke zorg en OGGZ. We organiseren adequate hulpverlening aan mensen die hun woning en/of erf vervuilen door ziekte, onmacht, verzameldwang of andere redenen. Met als doel het terugdringen van gezondheidsrisico's voor de bewoner en het terugdringen van overlast voor de directe omgeving. We adviseren aan acht gemeenten die vallen onder verantwoordelijkheid van de centrum-gemeente Zwolle (de gemeenten Deventer, Olst-Wijhe en Raalte vallen hierbuiten) omtrent complexe of specialistische casuïstiek met betrekking tot de toegang tot beschermd wonen. We onderzoeken en beschikken aanvragen maatschappelijke opvang op GGZ-grondslag. We denken waar nodig mee in casuïstiek waarbij plaatsing meer afstemming en aandacht vraagt. We coördineren de somatische zorg voor onverzekerden. We bieden een vangnet voor zorgwekkende zorgmijders en gezinnen waarover zorgen bestaan ten aanzien van minderjarige, thuiswonende kinderen en waarbij de ouders zich zorgmijgend opstellen. Met het doel de mensen toe dan wel terug te leiden naar de reguliere zorg. We bieden trajectbegeleiding aan jongeren tussen de 15 en 25 jaar die niet over een stabiele woon- of verblijfplaats beschikken.

We verrichten als GGD IJsselland lijkschouwingen, onderzoeken en rapporteren aan de officier van justitie inzake gevallen van niet-natuurlijke dood en euthanasie; voeren medisch-technisch onderzoek uit en rapporteren inzake letsels, geweld en zedendelicten voor politie en justitie; we verzorgen de arrestantenzorg voor de politie. Het team Forensische geneeskunde werkt dus voor gemeenten, politie en OM.

Statushouders bieden we voorlichting en informatie aan ten aanzien van het thema Gezondheidszorg in Nederland en het thema Seksuele Gezondheid. In het asielzoekerscentrum voeren we taken als jeugdgezondheidszorg, infectieziektebestrijding, THZ en gezondheidsvoorlichting uit.

GGD	Versterken gezondheid en veiligheid kwetsbare inwoners	Beleid en secretariaat OGGZ	Basisproduct	Inwonerbijdrage
		Hygiënische probleemhuishoudens	Basisproduct	Inwonerbijdrage
		Forensische geneeskunde – voorziening en lijkschouw	Basisproduct	Inwonerbijdrage, Tarief (aanvrager)
		Gezondheidsvoorlichting statushouders	Basisproduct	Inwonerbijdrage
		Ketenregie dak- en thuislozen	Aanvullend product	Acht gemeenten o.b.v. DVO
		Onderzoeken van en beschikken op aanvragen maatschappelijke opvang en	Aanvullend product	Acht gemeenten o.b.v. DVO

	beschermd wonen op GGZ-grondslag			
	Coördinatie somatische zorg onverzekerden	Aanvullend product	Tarief centrumgemeente Zwolle	
	Team VIA	Aanvullend product	Acht gemeenten o.b.v. DVO	
	Team Zwerfjongeren	Aanvullend product	Acht gemeenten o.b.v. DVO	
	Forensische geneeskunde	Aanvullend product	Politie o.b.v. DVO	
	Publieke Gezondheid Asielzoekers	Aanvullend product	GGD GHOR Nederland o.b.v. DVO	Wat gaan we

meten?

	Realisatie 2023
Meldingen team VIA	650
Meldingen team Zwerfjongeren	124
Meldingen team Hygiënische probleemhuishoudens	111
Meldingen team VIA - verplichte GGZ	40
Meldingen Meldpunt Centrale Toegang - maatschappelijke opvang	416
Lijkschouwingen	614
Letselrapportages	384
Arrestantenzorg: medische zorg bij bezoek	1.183
Arrestantenzorg: telefonisch zorgadvies	249
Voorlichtingen aan statushouders in het kader van hun inburgeringstraject	44
Voorlichtingen op asielzoekerscentra en ISK-scholen	64
Psychosociale hulpverlening	15

Wat zijn onze vitale (regionale) partners?

Naast gemeenten, GGD'en en GGD GHOR Nederland:

- kennisinstellingen en zorgaanbieders in de GGZ
- welzijnsinstellingen
- hulpverlenende instellingen, ziekenhuizen, huisartsen
- Veilig thuis, Politie en Openbaar Ministerie
- ISK

Wat gaat het kosten?

Versterken gezondheid en veiligheid kwetsbare inwoners	Begroting 2024	Begroting 2025
	(* € 1.000)	(* € 1.000)
Totaal baten	4.766	5.055
Totaal lasten	4.766	5.055
Resultaat	0	0

Begroting basisproducten en aanvullende producten

De begroting 2025 valt als volgt te specificeren naar basisproducten en aanvullende producten:

Versterken gezondheid en veiligheid kwetsbare inwoners	Inwonerbijdrage	Overige baten	Totaal baten	Totaal lasten	Saldo
	(* € 1.000)	(* € 1.000)	(* € 1.000)	(* € 1.000)	(* € 1.000)
Basisproducten					
Beleid en secretariaat OGGZ	290	0	290	290	0
Hygiënische probleemhuishoudens	190	16	206	206	0
Forensische geneeskunde – voorziening en lijkschouw	29	882	911	911	0
Gezondheidsvoorlichting statushouders	172	412	584	584	0
	681	1.310	1.991	1.991	-
Aanvullende producten					
Centrale toegang dak- en thuislozen	0	1.274	1.274	1.274	0
Team VIA	0	1.549	1.549	1.549	0
Team Zwerfjongeren	0	241	241	241	0
	-	3.064	3.064	3.064	0
Resultaat	681	4.374	5.055	5.055	0

Door het afronden op € 1.000 ontstaan kleine afrondingsverschillen.

De inwonerbijdrage is in bijlage 1 per gemeente gespecificeerd.

2.6 Onderzoek, beleid en preventie

GGD IJsselland verricht haar taken op het gebied van beleid en onderzoek voor en in opdracht van gemeenten. De uitvoering van deze taken worden deels bepaald door bepalingen in de Wet publieke gezondheid en het Besluit publieke gezondheid. Voor het realiseren van beleidsdoelstellingen is het maken van verbinding met gemeenten, regionale en lokale (keten)partners en doelgroepen en het verzamelen en delen (van kennis, resultaten, epidemiologische gegevens) van groot belang.

Wat doen we ervoor?

Gemeenten of ketenpartners adviseren op verschillende beleidsdomeinen, verschillende doelgroepen of op specifieke thema's binnen het lokaal gezondheidsbeleid. Gemeenten begeleiden bij de totstandkoming van de lokale gezondheidsnota's. Inhoudelijk bijdragen aan ambtelijk en bestuurlijk overleg publieke gezondheid, thematische bijeenkomsten / workshops over lokaal gezondheidsbeleid voor beleidsmedewerkers van gemeenten, deelnemen aan en coördineren van (sub)regionale netwerken gezondheid-zorg-welzijn.

In beeld brengen van gezondheid van inwoners en de factoren die met deze gezondheid samenhangen, zoals leefstijl, zorg en fysieke en sociale omgeving, door middel van signalering, monitoring en epidemiologisch onderzoek. Verzamelen gegevens door en uitvoeren van gezondheidsmonitoren en wijkgezondheidsprofielen.

Bevorderen en behouden van de gezondheid van de gehele bevolking in de regio en specifiek van risicogroepen zoals jongeren, volwassenen met een lage sociaal economische status (SES) en ouderen. Onder andere door deel te nemen aan lokale netwerken en het coördineren van programma's en projecten met als doel een effectieve en efficiënte aanpak van regionale gezondheidsproblemen. Maar ook door intern kennis ter beschikking te stellen en advies te geven aan management en medewerkers en te ondersteunen bij het ontwikkelen van beleid.

Signaleren en onderzoeken van gezondheidsrisico's in relatie tot milieufactoren.

GGD	Onderzoek, beleid en preventie	Advisering en ondersteuning lokaal en regionaal gezondheidsbeleid en regionale samenwerking	Basisproduct	Inwonerbijdrage
		Proactief informeren en signaleren bijv. via (epidemiologisch) onderzoek	Basisproduct	Inwonerbijdrage
		Gezondheidsbevordering	Basisproduct	Inwonerbijdrage
		Beleidsadvies intern GGD IJsselland	Basisproduct	Inwonerbijdrage
		Milieu en Gezondheid	Basisproduct	Inwonerbijdrage, GGD Twente
			Aanvullend product	Tarief (aanvrager)

Wat gaan we meten?

	Realisatie 2023
Totaal aantal meldingen en adviezen Milieu & Gezondheid	232

Wat zijn onze vitale (regionale) partners?

Naast gemeenten, GGD'en en GGD GHOR Nederland:

Landelijk: RIVM, Ministerie voor I&M

Regionaal: zorg- en welzijnsinstellingen, onderwijsinstellingen, Regionale Zorgalliantie Zwolle, Vitaal Vechtdal, Salland United, Bestuurstafel Leefomgeving regio Zwolle, RSJ, Adviesgroep verstedelijking regio Zwolle, Samen buiten de oevers, Provincie Overijssel, Omgevingsdienst IJsselland, zorgverzekeraar, huisartsen, medisch specialisten, thuiszorg, woningcorporaties.

Wat gaat het kosten?

Onderzoek, beleid en preventie	Begroting 2024	Begroting 2025
	(* € 1.000)	(* € 1.000)
Totaal baten	2.061	2.198
Totaal lasten	2.061	2.198
Resultaat	0	0

Begroting basisproducten en aanvullende producten en aanvullende producten:

Onderzoek, beleid en preventie	Inwonerbijdrage	Overige baten	Totaal baten	Totaal lasten	Saldo
	(* € 1.000)	(* € 1.000)	(* € 1.000)	(* € 1.000)	(* € 1.000)
Basisproducten					
Advisering en ondersteuning lokaal en regionaal gezondheidsbeleid en regionale samenwerking	988	316	1.304	1304	0
Milieu en Gezondheid	539	354	894	894	0
Resultaat	1.527	670	2.198	2.198	0

Onderzoek, beleid en preventie	Inwonerbijdrage	Overige baten	Totaal baten	Totaal lasten	Saldo
	(* € 1.000)	(* € 1.000)	(* € 1.000)	(* € 1.000)	(* € 1.000)
Aanvullende producten via projecten					
Advisering en ondersteuning lokaal en regionaal gezondheidsbeleid en regionale samenwerking		624	624	624	0
Resultaat	0	624	624	624	0

Door het afronden op € 1.000 ontstaan kleine afrondingsverschillen.

De inwonerbijdrage is in bijlage 1 per gemeente gespecificeerd.

2.7 Toezicht houden

We houden toezicht op veel instellingen, zoals de verschillende vormen van kinderopvang en jeugdverblijven. De toezichthouders zien toe op de naleving van de eisen die de wet stelt op het gebied van de kwaliteit van de opvang (zowel materieel als ten aanzien van het pedagogisch klimaat). Daarnaast zijn wij als GGD door de gemeenten aangewezen als toezichthouder op de kwaliteit van de voorziening die aanbieders aanbieden vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

Wat doen we ervoor?

Toezicht houden in het kader van de Wet op de Kinderopvang en de Wet op de jeugdverblijven door uitvoeren van periodieke risico-gestuurde inspecties op basis van landelijke toetsingskaders, signalering en rapportage aan voorziening en gemeente, advies over handhaving aan gemeente. Toezicht houden op basis van de

kwaliteitseisen die zijn opgenomen in hoofdstuk 3 van de Wmo, de gemeentelijke verordening en (eventuele) nadere regelgeving alsmede contract- of subsidieafspraken.

GGD	Toezicht houden	Toezicht Kinderopvang	Basisproduct	Gemeenten o.b.v. voorschot en nacalculatie
		Toezicht Jeugdinternaten*	Basisproduct	Gemeenten o.b.v. voorschot en nacalculatie
		Toezicht Wmo	Aanvullend product	Gemeenten o.b.v. DVO

* Uitvoering van dit product is belegd bij GGD Twente.

Wat gaan we meten?

	Realisatie 2023
Inspecties kinderdagverblijven	409
Inspecties buitenschoolse opvang	344
Inspecties gastouderbureaus	24
Inspecties gastouders	630
Proatief toezicht	16
Signaaltoezicht	9
Calamiteitentoezicht	17

Wat zijn onze vitale (regionale) partners?

Naast gemeenten, GGD'en en GGD GHOR Nederland:
Instellingen voor kinderopvang en gastouderbureaus.

Wat gaat het kosten?

Toezicht houden - Totaal baten en lasten	Begroting 2024	Begroting 2025
	(* € 1.000)	(* € 1.000)
Totaal baten	1.643	1.761
Totaal lasten	1.643	1.761
Resultaat	0	0

Begroting basisproducten en aanvullende producten

De begroting 2025 valt als volgt te specificeren naar Basisproducten en aanvullende producten:

Toezicht houden	Inwonerbijdrage	Overige baten	Totaal baten	Totaal lasten	Saldo
	(* € 1.000)	(* € 1.000)	(* € 1.000)	(* € 1.000)	(* € 1.000)
Basisproducten					
Toezicht Kinderopvang	1213	174	1.388	1.388	0
	1.213	174	1.388	1.388	-
Aanvullende producten					
Toezicht WMO	373	0	373	373	0
	373	-	373	373	-
Resultaat	1.586	174	1.761	1.761	-

Door het afronden op € 1.000 ontstaan kleine afrondingsverschillen. (inwonersbijdrage is in bijlage 1 per gemeente gespecificeerd.

3. Programma Service en Samenwerking

3. Programma Service en Samenwerking

3.1 Inleiding

Het programma Service en Samenwerking is ondersteunend aan het programma Gezondheid en richt zich op het bestuur en management van de GGD. Deze taken zijn organisatorisch grotendeels ondergebracht bij het team Organisatieadvies en Ontwikkeling. Het programma kent geen aanvullende producten.

De basisproducten binnen het programma Service en Samenwerking zijn:

- Bestuursondersteuning
 - voorbereiding van bestuurlijk overleg: vergaderingen van het dagelijks bestuur en van het Overleg publieke gezondheid, inclusief ambtelijke voorbereiding;
 - invulling van de kaderstellende en controlerende rol van het algemeen bestuur;
 - uitvoering van de besluiten van het algemeen- en het dagelijks bestuur.
- Voorbereiding op rampen en crises
- Kwaliteit
- Communicatie
 - communicatie met de gemeenten op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau.

3.2 Waar staan we voor?

De doelstelling van het programma Service en Samenwerking is het optimaliseren van de kwaliteit en het rendement van de samenwerking tussen en met gemeenten en partners. GGD IJsselland werkt volgens een verrijkt Governance model, waarbij het werk van de GGD op inhoud gestuurd wordt door de opdrachten van gemeenten (met de eisen die voortkomen uit de Wet publieke gezondheid als randvoorwaarde). Dit betekent:

- GGD IJsselland biedt met haar diensten meerwaarde voor gemeenten en sluit aan bij de lokale wensen van gemeenten. GGD IJsselland wordt ervaren als een dienst van en voor de 11 gemeenten in IJsselland;
- er is samenhang in het lokaal gezondheidsbeleid van gemeenten, in de samenwerkingsafspraken die de 11 gemeenten in IJsselland met elkaar maken en in de opdracht aan de Gemeenschappelijke regeling GGD IJsselland;
- daarnaast werkt GGD IJsselland met transparante afspraken over haar bedrijfsvoering en informatie die ondersteunend is voor inzicht, toezicht en beheer door gemeenteraden, colleges van B&W en portefeuillehouders die zitting hebben in het bestuur van de GGD;
- GGD IJsselland kent een helder besturingsconcept dat is vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling en daarvan afgeleide afspraken.

3.3 Wat doen we ervoor?

GGD	Service & Samenwerking	Bestuursondersteuning	Basisproduct	Inwonerbijdrage
		Vorbereiding op rampen en crises	Basisproduct	
		Kwaliteit	Basisproduct	
		Communicatie	Basisproduct	

3.4 Wat gaat het kosten?

Omschrijving (bedragen *€ 1.000,-)	begroting		meerjarenbegroting		
	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten:					
Loonkosten	136	146	149	152	155
Overige kosten	76	80	81	83	85
Totaal lasten	212	226	230	235	240
Baten:					
Gemeentelijke bijdrage	212	226	230	235	240
Overige financiering	0	0	0	0	0
Totaal baten	212	226	230	235	240

Door het afronden op € 1.000 ontstaan kleine afrondingsverschillen.

3.5 Wat zijn de (strategische) netwerkoverleggen en -partners?

Netwerk	Doel	Partners
<u>AB en BOPG GGD</u>	Besturen	Gemeenten (bestuurlijk vertegenwoordiger)
<u>Ambtelijke overleg Publieke Gezondheid (GGD)</u>	Samenwerken	Gemeenten (ambtenaren)
<u>Kring Oost Nederland – Utrecht (KONU)-DPG</u>	Afstemmen en besluiten	GGD NOG, GGD IJsselland, GGD Twente, GGD Gelderland-Midden, GGD Gelderland-Zuid, GGD Utrecht.
<u>Raad van DGP'en GGD GHOR NL</u>	Besturen branchevereniging	25 GGD' en
<u>Districtsveiligheidsoverleg IJsselland en algemeen bestuur Veiligheidsregio IJsselland</u>	Belangen gemeenten behartigen	Veiligheidsregio IJsselland, Waterschappen, Politie, Defensie, Openbaar Ministerie
<u>Veiligheidsdirectie IJsselland</u>	Adviseren bestuur Veiligheidsregio IJsselland	Gemeenten, Brandweer, Politie, GHOR

<u>Vitaal Vechtdal</u>	Mensen stimuleren om zelf actief aandacht te besteden aan de eigen gezondheid	Gemeenten Hardenberg , Dalfsen en Ommen, Medrie, Saxenburgh groep, Fizie, Vrieling groep, Zilveren Kruis, Avero, ONVZ
<u>Salland United</u>	Bevorderen gezondheid en vitaliteit inwoners	Gemeente Deventer, Olst-Wijhe en Raalte, Deventer Ziekenhuis, Salland Zorgverzekeraar, HCDO, Solis, Dimence, Carinova
<u>Regionaal Netwerk Acute Zorg Zwolle</u>	Coördineren en regisseren regionale afstemming	Isala, GHOR NOG, GHOR IJsselland, Deventer Ziekenhuis, Saxenburgh groep, Ropcke Zweers ziekenhuis, Gelre ziekenhuizen, St. Jansdal ambulancediensten, Medrie, HCDO, Verloskundigenplein, VSV geboortezorg Salland, Huisartsenkringen, GGnet, GGZcentraal, Dimence
<u>Brinkgreven overleg</u>	Afstemmen over en inventariseren van knelpunten en mogelijke gaten in aanbod van verplichte zorg	Gemeenten, Zorgaanbieders GGZ, Openbaar Ministerie, Politie, NIFP, PPC
<u>Veiligheidsnetwerk Oost</u>		Gemeenten, Politie, Openbaar Ministerie
<u>Regionale Zorgalliantie</u>	Afstemmen medische en sociale domein	Isala Ziekenhuis, Medrie, IJsselheem, Icare, gemeente Zwolle, Zorgverzekeraar
<u>Bestuurstafel Leefomgeving regio Zwolle</u>	Samenwerken overheid, onderwijs en ondernemers	Gemeente de Wolden, Regio Zwolle, Woningbouwcorporaties, Provincie Overijssel, Bedrijfsleven
<u>Adviesgroep Verstedelijking regio Zwolle</u>	Bestuurlijke en maatschappelijke adviesgroep verstedelijkingsstrategie	Deelnemende gemeenten GR IJsselland, Woningbouwcorporaties, Terrein- en natuurbeheerders, Landbouworganisaties, economische belangenbehartigers
Strategisch bedrijfsvoeringsoverleg GGD'en	Afstemmen over strategische bedrijfsvoeringsonderwerpen	25 GGD'en

4. Financiële begroting

4. Financiële begroting

4.1 Begroting van baten en lasten GGD IJsselland

In dit onderdeel zijn de totale baten en lasten van GGD IJsselland verwerkt. Dit betreft het totaal van de afzonderlijke programmabegrotingen en het overzicht van algemene lasten en dekkingsmiddelen.

Financiële begroting (bedragen in € x 1000)

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	begroting		meerjarenbegroting(x1000)		
	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten:					
Loonkosten	19.756	21.091	21.513	21.943	22.382
Kapitaallasten	148	148	151	154	157
Overige kosten	4.181	4.383	4.471	4.561	4.652
Toegerekende overhead derden	8.719	9.316	9.503	9.693	9.886
Onvoorzien	238	160	163	166	170
Reservering	54	55	56	57	58
Totaal lasten	33.097	35.154	35.857	36.574	37.306
Baten:					
Gemeentelijke bijdrage	24.394	25.862	26.379	26.907	27.445
Financiering o.b.v. DVO	3.158	3.343	3.410	3.478	3.547
Projectfinanciering	580	550	561	573	584
Rijksbijdragen	1.089	1.172	1.196	1.220	1.244
Financiering via klanttarief	2.974	3.167	3.230	3.295	3.361
Overige financiering	902	1.059	1.081	1.102	1.124
Totaal baten	33.097	35.154	35.857	36.574	37.306

4.2 Toelichting op de financiële begroting

In deze paragraaf worden de afwijkingen in de begroting 2025 ten opzichte van de begroting 2024 toegelicht. In de begroting worden structurele lasten en baten geraamd. Incidentele budgetten worden in de loop van het exploitatiejaar middels een begrotingswijziging toegevoegd.

Wat zijn de ontwikkelingen met financiële impact in deze begroting?

In deze begroting is de bijgestelde begroting 2024 als uitgangspunt genomen. Hierbij zijn de ontwikkelingen in de prijs- en loonindexen opgenomen die leiden tot een kostenverhoging.

Primitieve begroting 2024	€ 33.097.000
Mutaties primitieve begroting 2025	
• Ontwikkeling loon- en prijsindex	€ 2.056.800
Totaal toename begroting 2025	€ 2.056.800
Totaal begroting 2025 (afgerond)	€ 35.154.000

4.3 Algemene lasten en dekkingsmiddelen

Algemene lasten en dekkingsmiddelen (bedragen in € x 1000)

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	begroting		meerjarenbegroting(x1000)		
	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten:					
Overhead	6.759	7.293	7.439	7.588	7.740
Overige	79	85	87	88	90
Onvoorzien/saldo	238	160	163	166	170
Reserveringen	54	55	56	57	58
Totaal lasten	7.130	7.593	7.745	7.900	8.058
Baten:					
Overige financiering	198	221	225	230	234
bijdrage gemeenten	6.932	7.373	7.520	7.670	7.824
Reserveringen					
Totaal baten	7.130	7.593	7.745	7.900	8.058

4.4 Ontwikkeling gemeentelijke bijdrage

De inwonerbijdrage stijgt van € 25,1 miljoen op basis van bijgestelde begroting 2024 naar € 26,8 miljoen volgens de begroting 2025.

Gemeentelijke bijdrage 2024	€	25.144.000
Mutatie gemeentelijke bijdragen 2025	€	1.685.000
Gemeentelijke bijdrage 2025 na wijziging	€	26.829.000
Ontwikkeling loon- en prijsindex	€	2.056.800
Opbrengsten uit DVO, Rijksbijdrage en overige	€	-371.800
Totaal mutatie gemeentelijke bijdragen	€	1.685.000

Ontwikkeling loonkosten/Prijsindex/Overige

Index	2023			2024			2025	
	Begroot	Aanpassing	Verschil	Begroot	Aanpassing	Verschil	Begroot	Totaal 2025
Loonindex	2,00%	9,73%	7,73%	3,90%	6,00%	2,10%	5,40%	7,50%
Prijsindex	1,50%	5,90%	4,40%	2,40%	*p.m.		1,60%	

**percentage wordt op basis van septembercirculaire gemeentefonds 2024 bepaald.*

Indexatie heeft plaatsgevonden op basis van de financiële uitgangspunten die zijn bepaald en vastgesteld in de Kadernota 2025.

5. Paragrafen op grond van de BBV

5. Paragrafen op grond van de BBV

5.1 Algemeen

De Programmabegroting 2025 bevat de volgende verplichte paragrafen:

- 1 Weerstandsvermogen (en risico's)
- 2 Onderhoud kapitaalgoederen
- 3 Bedrijfsvoering
- 4 Verbonden partijen
- 5 Treasury
- 6 Wet open overheid*

* De Wet open overheid schrijft voor dat er in de begroting een openbaarheidsparagraaf is opgenomen. Zie hiervoor artikel 5.7.

5.2 Weerstandsvermogen en risico's

5.2.1 Algemeen

In deze paragraaf worden de risico's, de aanwezige weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen toegelicht. De jaarrekening dient als instrument voor toezicht en toetsing op het risicomanagement. Over eventuele majeure afwijkingen rapporteren we in de tussentijdse bestuursrapportages.

5.2.2 Evaluatie weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen laat zien hoe GGD IJsselland tegenvallers en tekorten kan opvangen zonder dat het beleid of de uitvoering in gevaar komen. De weerstandscapaciteit betreft de middelen die beschikbaar zijn om de niet geraamde kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken en bestaat uit de algemene reserve en de post onvoorzien. Uitgangspunt is dat de mate waarin financiële tegenvallers voor de organisatie kunnen worden opgevangen 'voldoende' is. Dat vereist een ratio van het weerstandsvermogen in de bandbreedte tussen 1 en 1,4.

Voor 2025 is de beschikbare weerstandscapaciteit € 1.087.000 op basis van algemene reserve op peildatum 31-1-2024, na toevoeging € 451.000 op basis van besluit d.d. 11 juli 2024 van het algemeen bestuur over bestemmen resultaat 2023, en exclusief restant gereserveerde middelen voor onvoorziene kosten COVID-19. De benodigde weerstandscapaciteit is het bedrag dat we nodig hebben om alle risico's op te kunnen vangen. Op basis van het risicoprofiel 2025 is dat € 835.000. Gelet op de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit is de ratio van het weerstandsvermogen voor 2025 1,30. Dat is voldoende en daarom geen aanleiding om de benodigde weerstandscapaciteit aan te passen. De risico's, waarop deze inschatting is gebaseerd, staan hieronder in 5.2.3, waarbij de netto verwachte impact gebaseerd is op de kwantificering van risico's (peildatum: april 2024).

5.2.3 Overzicht risico's

In onderstaande Top 10 staan de financieel significante risico's en ook eventuele niet-financiële risico in de risicoklasse urgent. Significante risico's zijn gebeurtenissen anders dan een ramp met een aanzienlijke impact (meer dan € 50.000) en een nog niet vast te stellen kans van optreden en/of de totale omvang. Urgente risico's hebben een hoge kans en een hoge netto verwachte omvang (score 7-9). Bij de urgente risico's maken we de beheersmaatregelen inzichtelijk en voorzien we deze ook van een tijdspad en het gewenste effect. Naast de significante en urgente risico's toont dit overzicht ook de risico's die geheel of gedeeltelijk afgedekt worden door een bestemmingsreserve. Een bestemmingsreserve maakt geen onderdeel uit van het weerstandsvermogen. Indien een bestemmingsreserve ontoereikend is om een negatief resultaat te egaliseren voor het doel waar de bestemmingsreserve voor in stand is gehouden, wordt voor het tekort een beroep gedaan op de algemene

reserve. Dit solidariteitsprincipe kent ook een keerzijde. Indien blijkt dat de algemene reserve onvoldoende is om de risico's af te dekken, wordt eerst de algemene reserve op peil gebracht voordat overgegaan wordt op teruggaaf van een voordelig exploitatieresultaat aan de gemeenten.

Risico: Schade na beveiligingsinbreuk			
Programma:		Doelstelling:	
Risicocategorie:	Financieel / Reputatie	Beheersmechanisme:	Verminderen
Toelichting:	Door het ontbreken van een adequate beveiligingsorganisatie- en coördinatie of bewustzijn bestaat er een kans op een beveiligingsinbreuk met mogelijk als een datalek als gevolg. Dit kan leiden tot afpersing of een boete door de Autoriteit Persoonsgegevens.		
Maatregel(en):	<ul style="list-style-type: none"> • implementeren beveiligingsorganisatie • implementeren beveiligingsbewustzijn (organisatie) • implementeren IT maatregelen (technisch) • implementeren BIV classificatie • implementeren Beleid Logisch Toegangsbeveiliging • beoordelen IT leveranciers • garantie incident response en cybersecurity zorg • uitvoeren security testen 		
Score impact:	3	Score kans:	2
Score omvang:	6	Risicoklasse	Gemiddeld
Netto impact:	€ 200.000,-	Incidenteel/Structureel:	Incidenteel

Risico: Wegvallen toeleverancier			
Programma:	Gezondheid	Doelstelling:	Conform wet Publieke Gezondheid uitvoeren programma Gezondheid
Risicocategorie:	Financieel	Beheersmechanisme:	Overdragen
Toelichting:	Verschillende oorzaken, zoals faillissement, kunnen ervoor zorgen dat een toeleverancier wegvalt. Dit brengt dan onvoorziene kosten met zich mee. Hierbij valt te denken aan aanbestedings- en implementatiekosten.		
Maatregel(en):	<ul style="list-style-type: none"> • bij aanbestedingen samenwerking zoeken met andere GGD'en • continuïteitsbepaling in contracten 		
Score impact:	2	Score kans:	3
Score omvang:	6	Risicoklasse	Gemiddeld
Netto impact:	€ 150.000,-	Incidenteel/Structureel:	Incidenteel

Risico: Onvoorziene implementatiekosten			
Programma:	Gezondheid	Doelstelling:	Conform wet Publieke Gezondheid uitvoeren programma Gezondheid
Risicocategorie:	Financieel	Beheersmechanisme:	Overdragen
Toelichting:	Verschillende oorzaken kunnen zorgen voor onvoorziene implementatiekosten. Denk aan het niet kunnen voldoen van een gegunde partij aan de eisen van de opdracht. Met name bij grote ICT gerelateerde opdrachten kan dit zorgen voor hoge (dubbele) onvoorziene kosten .		
Maatregel(en):	<ul style="list-style-type: none"> • vergoeding bij in gebreke stelling op nemen in opdracht / contract 		
Score impact:	2	Score kans:	3
Score omvang:	6	Risicoklasse	Gemiddeld

Netto impact:	€ 140.000,-	Incidenteel/Structureel:	Incidenteel
---------------	-------------	--------------------------	-------------

Risico: Geen of onvoldoende (gekwalificeerd) personeel

Programma:	Gezondheid	Doelstelling:	Conform wet Publieke Gezondheid uitvoeren programma Gezondheid
Risicocategorie:	Financieel/Operationeel	Beheersmechanisme:	Verminderen
Toelichting:	Als gevolg van krapte op de arbeidsmarkt zijn bepaalde functies, denk aan artsen, moeilijk te vervullen. Dat brengt (onvoorziene) kosten met zich mee voor werving en selectie, inhuur en inwerken, maar ook voor opleiden en investeren in andere disciplines. Dit kan ook leiden tot het niet kunnen behalen van doelstellingen met als neveneffect imagoschade.		
Maatregel(en):	<ul style="list-style-type: none"> • Er worden profielartsen geplaatst vanuit de opleiding, elke 6-9 maanden volgt dan een nieuwe profielarts. • Elke team heeft een arts M&G. • Tijdelijk aannemen van een basisarts. • Opleiden van verpleegkundig specialisten. De verpleegkundig specialist is een professional die in nauwe samenwerking met de arts zelfstandig en structureel een aantal verpleegkundige en medische taken uitvoert. • Aantrekkelijk werkgeverschap vergroten. • Behouden van artsen na pensionering. • Extra en meer gericht werven. • Vergaand samenwerken in KON verband 		
Score impact:	2	Score kans:	3
Score omvang:	6	Risicoklasse	Gemiddeld
Netto impact:	€ 115.000,-	Incidenteel/Structureel:	Incidenteel

Risico: Uitbraak infectieziekte

Programma:	Gezondheid	Doelstelling:	Conform de wet Publieke Gezondheid voorkómen van infectieziekten, opsporen van infectieziekten en voorkómen van verdere verspreiding.
Risicocategorie:	Financieel	Beheersmechanisme:	Overdragen & Accepteren
Toelichting:	Infectieziektebestrijding heeft een personele formatie die voldoende is voor de dagelijkse taken. Bij een eventuele grote uitbraak van een infectieziekte is een sterk verhoogde personele inzet noodzakelijk. Deze onverwachte inzet van personeel brengt onvoorziene kosten met zich mee.		
Maatregel(en):	Beroep doen op vergoeding door het Rijk.		
Score impact:	2	Score kans:	3
Score omvang:	6	Risicoklasse	Gemiddeld
Netto impact:	€ 90.000,-	Incidenteel/Structureel:	Incidenteel

Risico: Arbeidsconflict

Programma:	Gezondheid	Doelstelling:	Conform wet Publieke Gezondheid uitvoeren programma Gezondheid
Risicocategorie:	Financieel	Beheersmechanisme:	Verminderen

Toelichting:	Arbeidsconflicten leiden in bepaalde gevallen tot plaatsen op non-actief of ontslag. Wanneer het conflict onverwacht is, brengt dit onvoorziene kosten met zich mee. Alleen al door de niet te verzekeren verplichting van WW.		
Maatregel(en):	Leidinggevenden en team HRM zijn erop gericht een goede afstemming tussen de belangen van de organisatie en die van de medewerkers te bewerkstelligen.		
Score impact:	2	Score kans:	3
Score omvang:	6	Risicoklasse	Gemiddeld
Netto impact:	€ 80.000,-	Incidenteel/Structureel:	Structureel

Risico: Juridische procedures

Programma:	Gezondheid	Doelstelling:	Conform wet Publieke Gezondheid uitvoeren programma Gezondheid
Risicocategorie:	Financieel	Beheersmechanisme:	Overdragen & Vermijden
Toelichting:	Derden kunnen bezwaar tegen een besluit aantekenen en een claim indienen. Ook kan het zijn dat wij niet zonder een procedure te voeren een claim kunnen innen. Deze onverwachte procedures brengen onvoorziene kosten met zich mee.		
Maatregel(en):	<ul style="list-style-type: none"> • negatief uitvallende uitspraken leiden direct tot kosten c.q. te betalen bedragen op de balans. • afsluiten van verzekeringen voor schade en aansprakelijkheid. 		
Score impact:	2	Score kans:	2
Score omvang:	4	Risicoklasse	Gemiddeld
Netto impact:	€ 60.000,-	Incidenteel/Structureel:	Incidenteel

Risico: Afnemende aanvullende producten

Programma:	Gezondheid	Doelstelling:	Conform wetgeving of overeenkomsten uitvoeren programma Gezondheid
Risicocategorie:	Financieel	Beheersmechanisme:	Verminderen
Toelichting:	Aanvullende producten kunnen door de opdrachtgever worden beëindigd dan wel afnemen. In dat geval kan er sprake zijn van boventalig personeel. Te meer in de huidige arbeidsmarkt de continuïteit van (kwalitatief goede) dienstverlening gewaarborgd kan worden door personeel in dienst te nemen.		
Maatregel(en):	<ul style="list-style-type: none"> • Instellen van een bestemmingsreserve Risicoreserve; deze reserve dient voor het afdekken van risico's op aanvullende activiteiten. Deze reserve wordt gevoed middels een opslag in het tarief. Deze opslag wordt gereserveerd voor toekomstige (onzekere) risico's. • Naast het continu acquireren voor nieuwe opdrachten wordt gekeken naar de omvang van het personeelsbestand in relatie tot de werkzaamheden in een periode. • Waar mogelijk worden vacatures ingevuld met tijdelijk personeel en gaat de GGD meerjarige contracten aan met een opzegtermijn. 		
Score impact:	2	Score kans:	3
Score omvang:	6	Risicoklasse	Gemiddeld
Netto impact:	€ 365.000,-	Incidenteel/Structureel:	Structureel
Impact weerstandsvermogen:	€ 0,-	Bestemmingsreserve:	€ 494.000,-

Risico: Afnemende inkomsten Seksuele gezondheid			
Programma:	Gezondheid	Doelstelling:	Conform wetgeving of overeenkomsten uitvoeren programma Gezondheid
Risicocategorie:	Financieel	Beheersmechanisme:	Verminderen
Toelichting:	Hoewel seksuele gezondheid een basisproduct is, is een deel van de taken gefinancierd vanuit een subsidieregeling waarvoor de voorwaarden kunnen veranderen of die geheel kan komen te vervallen. In dat geval kan er sprake zijn van boventallig personeel. Te meer in de huidige arbeidsmarkt de continuïteit van (kwalitatief goede) dienstverlening gewaarborgd kan worden door personeel in dienst te nemen.		
Maatregel(en):	<ul style="list-style-type: none"> • Instellen van een bestemmings- en egalisatiereserve Soa-sense. • Waar mogelijk worden vacatures ingevuld met tijdelijk personeel. 		
Score impact:	2	Score kans:	2
Score omvang:	4	Risicoklasse	Minimaal
Netto impact:	€ 115.000,-	Incidenteel/Structureel:	Structureel
Impact weerstandsvermogen	€ 0,-	Bestemmingsreserve:	€ 347.000,-

Risico: Afnemende dienstverlening Publieke Gezondheid Asielzoekers			
Programma:	Gezondheid	Doelstelling:	Conform overeenkomst tussen COA, GGD-GHOR Nederland en de GGD'en in Nederland uitvoeren van taken m.b.t. PGA in IJsselland.
Risicocategorie:	Financieel	Beheersmechanisme:	
Toelichting:	Door ontwikkelingen in aantallen asielzoekers en (tijdelijke) opening dan wel sluiting van asielzoekerscentra is PGA een moeilijk te beheersen taak voor de GGD.		
Maatregel(en):	<ul style="list-style-type: none"> • Instellen van een bestemmingsreserve Publieke gezondheidszorg Asielzoekers. • Waar mogelijk worden vacatures ingevuld met tijdelijk personeel. • Langdurige overeenkomsten afsluiten. 		
Score impact:	2	Score kans:	3
Score omvang:	6	Risicoklasse	Minimaal
Netto impact:	€ 50.000,-	Incidenteel/Structureel:	Structureel
Impact weerstandsvermogen	€ 0,-	Bestemmingsreserve:	€ 148.000,-

5.2.4 Financiële kengetallen 2025

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bepaalt dat gemeenten een basis set van vijf financiële kengetallen moeten opnemen in de begroting en de jaarrekening. De kengetallen betreffen: schuldquota

leningen, solvabiliteitsratio, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit. Voor een gemeenschappelijke regeling zijn deze niet allemaal van toepassing. Vermeld worden schuldquota geldleningen, solvabiliteitsratio en structurele exploitatieruimte. De kengetallen 2025 voor GGD IJsselland zijn in onderstaande tabel weergegeven:

	Begroting 2024	Begroting 2025
Netto schuldquote	15%	13%
Solvabiliteitsratio	27%	28%
Structurele exploitatieruimte	0%	0%

Toelichting:

Netto schuldquote

Het kengetal netto schuldquote ook wel bekend als de netto-schuld als aandeel van de inkomsten, zegt het meest over de financiële vermogenspositie van de gemeenschappelijke regeling. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeenschappelijke regeling ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. In de VNG- uitgave 'Houdbare Gemeentefinanciën' is aangegeven dat wanneer de schuld lager is dan de jaaromzet (100%) dit als voldoende kan worden bestempeld, dit is met 13% ruimschoots het geval bij GGD IJsselland.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteit geeft aan of we op lange termijn kunnen voldoen aan onze verplichtingen. De solvabiliteit wordt uitgedrukt in de verhouding tussen het eigen vermogen op de balans en het totale vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe gezonder de gemeenschappelijke regeling. Ten opzichte van de gemeenten, waarbij percentages van 30 – 40% normaal zijn, is de ratio van de GGD met 28% een stuk lager.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. De begroting van GGD IJsselland wordt ieder jaar sluitend opgesteld. Er is daarom geen sprake van structurele ruimte in de exploitatie.

5.3 Onderhoud kapitaalgoederen

De instandhouding van vaste activa legt structureel een substantieel beslag op de middelen. Dit geldt niet voor de financiële activa en bedrijfsmiddelen, omdat die regelmatig worden vervangen. Door dit onderscheid komt in deze paragraaf alleen het onderhoud van de hoofdvestiging te Zwolle aan de orde. Voor het kantoorgebouw is een meerjarig onderhoudsplanning opgesteld. Het plan is eind 2022 verder geïmplementeerd. Voor het meerjarig onderhoudsplan is in de begroting een jaarlijkse reservering van € 55.123 opgenomen. Op basis van dit onderhoudsplan is er dekking voor de toekomstige onderhoudskosten gerealiseerd. Elke twee jaar zal een conditiemeting plaatsvinden om vast te stellen of het onderhoudsplan moet worden bijgesteld.

5.4 Bedrijfsvoering

GGD IJsselland wordt voor haar bedrijfsvoering voor het grootste deel ondersteund door de afdeling Bedrijfsvoering die hiërarchisch valt onder Veiligheidsregio IJsselland. De (financiële) basis voor de samenwerking vormt de 'Overeenkomst voor gemene rekening'. Daarin zijn voor de afzonderlijke kostenonderdelen die in de overeenkomst zijn benoemd verdelingspercentages berekend. De kosten binnen de gemene rekening worden gemiddeld voor 56% toegerekend aan de Veiligheidsregio en voor 44% aan de GGD. De

bepalingen in de huidige samenwerkingsovereenkomst zijn onveranderd toegepast voor het opstellen van de begroting 2025.

5.5 Verbonden partijen

Deze paragraaf geeft inzicht in 'derde rechtspersonen' waarmee GGD IJsselland een bestuurlijke *en* financiële band heeft. Deze band is er door participatie in een vennootschap of deelneming in een stichting. Met een bestuurlijk belang wordt bedoeld een zetel in het bestuur van een deelneming of stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de GGD middelen ter beschikking heeft gesteld en die zal verliezen bij faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij op de GGD kunnen worden verhaald. Van een financieel belang is ook sprake als de GGD bij liquidatie van een derde rechtspersoon middelen uitgekeerd kan krijgen. Op het moment van opstellen van de Programmabegroting 2025 is bekend dat de GGD in dit kader één relatie kent:

GGD GHOR Nederland (Vereniging voor Publieke Gezondheid en Veiligheid (PGV))

GGD GHOR Nederland is de koepelorganisatie van de 25 GGD'en en de GHOR-bureaus. Vanuit GGD GHOR Nederland wordt, voor en in samenspraak met de GGD'en, de lobby en belangenbehartiging voor de GGD'en gedaan richting politiek en stakeholders. Daarnaast voert GGD GHOR Nederland projecten uit, die vanuit efficiency oogpunt centraal moeten worden uitgevoerd en die randvoorwaarden en producten opleveren waarmee de GGD'en hun werkzaamheden kunnen verrichten.

Bestuurlijk en financieel belang

Het hoogste orgaan van GGD GHOR Nederland is de Raad van DPG'en. Hierin worden de 25 GGD'en en GHOR-bureaus vertegenwoordigd door hun directeur Publieke Gezondheid (DPG). Het dagelijks bestuur bestaat uit 4 leden van het algemeen bestuur. GGD IJsselland betaalt op jaarbasis een contributie aan GGD GHOR Nederland gebaseerd op een bijdrage per inwoner.

Mate van beïnvloedbaarheid in bedrijfsvoering

Een beperkte mate van beïnvloedbaarheid in de bedrijfsvoering is mogelijk via de afvaardiging van de directeur Publieke Gezondheid van GGD IJsselland (tevens GHOR) in het algemeen bestuur. De voorzitter van het dagelijks bestuur van de GGD neemt deel in de BAC (bestuurlijke adviescommissie) Publieke Gezondheid.

5.6 Treasury

5.6.1 Inleiding

Artikel 13 van het BBV schrijft voor dat de beleidsvoornemens en ontwikkelingen ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille worden beschreven.

5.6.2 Algemene ontwikkelingen

De GGD kent een beperkt aantal investeringen. In de begroting 2025 zijn geen nieuwe investeringen voorzien. De financieringsbehoefte van de GGD wordt steeds beoordeeld (zie ook 5.6.4).

5.6.3 Risicomanagement

Dit onderdeel geeft een samenvatting van het (verwachte) risicoprofiel van de organisatie. Het bevat tevens de gegevens die op grond van de Wet FIDO voor de toezichthouder nodig zijn waaronder de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Renterisicobeheer

Voor het renterisicobeheer gelden de volgende criteria:

Conform de Wet FIDO wordt de kasgeldlimiet niet overschreden. Nieuwe leningen/uitzettingen worden afgestemd op de bestaande financiële positie en de liquiditeitenplanning.

De rente typische looptijd (periode waarvoor de rente vaststaat) en het renteniveau van de betreffende lening/uitzetting worden zo veel mogelijk afgestemd op de actuele rentestand en de rentevisie.

De renterisiconorm beperkt het rente risico op de vaste schuld. Deze wettelijke norm bepaalt dat maximaal 20% van totale omvang van de begroting in aanmerking mag komen voor aflossing of renteherziening. In de uitvoeringsregeling Financiering decentrale overheden zijn 2 modelstaten opgenomen om de risico's in beeld te brengen, namelijk;

- Berekening kasgeldlimiet (model A)
- Renterisiconorm (model B)

Berekening kasgeldlimiet en bepaling financieringspositie 2023 (model A)

Kasgeldlimiet (bedrag * € 1.000)	
Omvang van de begroting 2025 (=1)	35.154
Het bij ministeriele regeling vastgestelde percentage (=2)	8,2%
Bedrag van de kasgeld limiet (1x2)	2.883

Bepalen van de financieringspositie 2024 (bedrag * € 1.000)	
Boekwaarde investeringen	7.189
Vaste financieringsmiddelen:	
Reserves en voorzieningen	1.500
-/-	
Langlopende leningen	3.742
Tekort aan financieringsmiddelen	1.947

Renterisiconorm (model B)

Door berekening van de renterisiconorm wordt inzicht verkregen in de omvang van de schuld waarover in enig jaar renterisico's worden gelopen. Omdat de GGD slechts één langlopende geldlening heeft afgesloten voor

financiering van de huisvesting is alleen het risico op herfinanciering als gevolg van renteaanpassingen van belang. In onderstaand overzicht wordt dit risico in beeld gebracht:

(bedragen * € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028
1. Renteherziening	0	0	0	0	0
2. Betaalde aflossing	269	278	287	297	307
3. Renterisico (1+2)	269	278	287	297	307
4. Renterisiconorm					
4a. Begrotingstotaal	33.097	35.154	35.857	36.574	37.306
4b. Het bij ministeriele regeling vastgestelde %	20%	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm (minimum drempel)	6.619	7.031	7.171	7.315	7.461
Toets renterisiconorm	6.350	6.753	6.884	7.018	7.154

5.6.4 Liquiditeitsplanning en financieringsbehoefte

De liquiditeitspositie wordt frequent opgemaakt. Op basis hiervan wordt de samenstelling van de financiering bepaald. Voor de lasten wordt de liquiditeitspositie bepaald door de uitgaven voor de exploitatie en de investeringen. De exploitatie-uitgaven zijn min of meer gelijkmatig over het jaar verdeeld. GGD IJsselland heeft één langlopende geldlening afgesloten voor financiering van de aankoop van het kantoorgebouw. Overige investeringen worden gefinancierd uit eigen vermogen. Door het beperkte aantal en omvang van de investeringen ontstaan slechts geringe schommelingen in de financieringsbehoefte. Voor de baten wordt de liquiditeitspositie met name bepaald door de gemeentelijke bijdragen en de subsidies die in het kader van diverse projecten worden ontvangen.

De gemeentelijke bijdragen worden twee keer per jaar gefactureerd. Subsidies worden meestal vooraf beschikbaar gesteld. Gerelateerd aan een evenwichtige verdeling van de exploitatielasten over het jaar is hierdoor gedurende enkele maanden per jaar sprake van voorfinanciering.

5.6.5 Rentevisie

Voor 2025 is niet voorzien dat langlopende geldleningen zullen worden afgesloten of dat overtollige financieringsmiddelen gedurende een langere periode dan een jaar zullen worden uitgezet. Het ontwikkelen van een rentevisie op financiering is derhalve niet zinvol. Aan reserves en voorzieningen wordt sinds 2018 geen rente meer toegerekend op basis van de nieuwe regelgeving in het BBV.

5.7 Wet open overheid

Volgens de Wet open overheid (Woo) die grotendeels in werking trad op 1 mei 2022, moeten bestuursorganen jaarlijks in de begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens voor de uitvoering van de wet.

GGD IJsselland en Veiligheidsregio IJsselland vormden in mei 2022 samen een projectteam om na te gaan en te adviseren over wat er nodig is om tot een goede in- en uitvoering van de Woo te komen, op korte en langere termijn. De direct noodzakelijke maatregelen, die het projectteam adviseerde, zijn ingevoerd.

Het beleid voor 2025 (en volgende jaren) zal zich met name richten op zogenaamde 'grotere' Woo-onderwerpen, waarvoor ook landelijk beleid bekend is gemaakt of in ontwikkeling is. Intern hebben deze onderwerpen raakvlakken met meerdere disciplines in beide organisaties en/of effecten voor veel medewerkers. Ook op

financieel gebied tekenen zich effecten af, die geconcretiseerd zullen worden wanneer keuzes moeten worden gemaakt.

De bedoelde 'grotere' onderwerpen zijn:

- Invoering van het verplicht actief openbaar maken van aangewezen documenten.
De rijksoverheid werkt de wettelijke lijst met aangewezen documenten verder uit. Dit gebeurt in meerdere tranches vanaf 2024, zodat de verplichtingen gefaseerd kunnen worden ingevoerd.
- Verdere verbetering van informatiehuishouding.
In overleg met de rijksoverheid stelde de VNG voor gemeenten een meerjarenplan op, dat vereisten bevat voor de beoogde informatiehuishouding en een soort fasering en planning van te nemen maatregelen. GGD IJsselland en VR IJsselland sluiten daarbij aan, omdat het ruimte biedt om de fasering van de maatregelen af te stemmen op de beoogde tijdlijn en de beschikbare kennis/–mens–kracht van de eigen IM- en I&A-projecten.
- Invoering richtlijnen voor gebruik en bewaring van email- en appberichten
Het ACOI (onafhankelijk adviesorgaan voor openbaarheid en informatievoorziening) adviseerde in 2023 aan de regering om beleid voor het bewaren van digitale berichten (email, apps, sms). De kern is om alleen de berichten van personen in sleutelfuncties (bestuurders en ambtelijke top) structureel, als geheel en zoveel mogelijk geautomatiseerd, op te slaan in het beheerssysteem van de organisatie.

De raakvlakken van de 'grotere onderwerpen' met meerdere disciplines en/of effecten voor veel medewerkers, maken goede communicatie daarover essentieel. Dit gebeurt aan de hand van het communicatieplan dat voor de Woo is opgesteld.

Bijlage 1 Overzicht gemeentelijke bijdragen

Gemeente	aantal inwoners*	Service & samen- werking	Gezondheid	algemene dekkings- middelen	Totaal excl. voorschot kinder- opvang	Voorschot toezicht kinder- opvang	Totaal incl. voorschot kinderopvang
bedrag *€ 1.000)	per 1-1-2024						
Dalfsen	29.683	12	975	399	1.386	51	1.437
Deventer	103.405	43	3.256	1.391	4.689	176	4.865
Hardenberg	62.932	26	2.131	846	3.003	107	3.110
Kampen	56.177	23	2.043	755	2.821	96	2.917
Olst-Wijhe	18.835	8	576	253	837	32	869
Ommen	19.031	8	630	256	894	32	927
Raalte	38.364	16	1.154	516	1.685	65	1.751
Staphorst	17.739	7	719	239	965	30	995
Steenwijkerland	45.472	19	1.409	612	2.039	77	2.117
Zwartewaterland	23.448	10	926	315	1.251	40	1.291
Zwolle	133.141	55	4.480	1.790	6.326	227	6.552
Totaal	548.227	226	18.298	7.373	25.896	933	26.829

Bijlage 2 Ontwikkeling gemeentelijke bijdragen

Gemeente	aantal inwoners*	aantal inwoners*	Percentage	Totaal bijdrage	Totaal bijdrage	Mutatie	afwijking
bedrag *€ 1.000)	begr. 2024	begr. 2025		2024	2025	tov 2024	in %
Dalfsen	29.609	29.683	5,35%	1.345	1.437	92	6,8%
Deventer	102.805	103.405	18,13%	4.568	4.865	297	6,5%
Hardenberg	62.506	62.932	11,59%	2.907	3.110	203	7,0%
Kampen	55.616	56.177	10,87%	2.720	2.917	197	7,2%
Olst-Wijhe	18.681	18.835	3,24%	816	869	53	6,5%
Ommen	18.947	19.031	3,45%	873	927	54	6,2%
Raalte	38.498	38.364	6,53%	1.646	1.751	104	6,3%
Staphorst	17.637	17.739	3,71%	926	995	69	7,5%
Steenwijkerland	45.374	45.472	7,89%	1.987	2.117	130	6,5%
Zwartewaterland	23.369	23.448	4,81%	1.210	1.291	80	6,6%
Zwolle	132.493	133.141	24,42%	6.147	6.552	406	6,6%
Totaal	545.535	548.227	100,00%	25.144	26.829	1.685	6,7%

* bron CBS

Bovenstaande tabel geeft de mutatie van de gemeentelijke bijdragen weer tussen de primitieve begroting 2024 en de begroting 2025.

Bijlage 3 Overzicht personele sterkte

Organisatieonderdeel	formatie begroting 2024	Mutaties	formatie begroting 2025
Programma Gezondheid	218,4	0,0	218,4
Programma Service & Samenwerking	22,6	0,0	22,6
Totaal GGD IJsselland	241	0,0	241

Bijlage 4 Overzicht van reserves en voorzieningen

Omschrijving	Boekwaarde begin begrotingsjaar 2025	Vermeerdering ten laste van exploitatie	Verminderen ten gunste van exploitatie	Boekwaarde einde begrotings- jaar
Algemene reserves				
Algemene reserve	1.232.164			1.232.164
Totaal algemene reserves	1.232.164			1.232.164
Bestemmingsreserves				
Reserve groot onderhoud gebouw	328.561	55.123		383.684
Reserve PGA	148.192			148.192
Risicoreserve	493.822			493.822
Reserve SOA SENSE	346.873			346.873
Totaal bestemmingsreserves	1.317.448	55.123		1.372.571
Totaal reserves GGD IJsselland	2.549.612	55.123		2.604.735

Bijlage 5 Overzicht van langlopende leningen

Naam geldgever	Oorspronkelijk bedrag geldlening	Datum besluit van Algemeen Bestuur	Jaar van de laatste aflossing	Rente %	Restant bedrag begin dienstjaar	Bedrag van in de loop van dienstjaar op te nemen geldlening	Rente bedrag	Aflossing	Restant bedrag einde dienstjaar	Opmerking	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
BNG 40.85148.02	5.947.072	17-4-1996		2036	3,32	4.289.684	0	142.418	260.587	4.029.097	
TOTAAL	5.947.072					4.289.684	0	142.418	260.587	4.029.097	

Bijlage 6 Overzicht activa

Onderdeel	Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar	Uitbreidingen in het begrotingsjaar	Afschrijvingen in het begrotingsjaar	Boekwaarde aan het einde van het dienstjaar	Rentelasten	Totaal kapitaallasten
Totaal GGD IJsselland	7.189	0	265	6.924	158	423
Totalen	7.189	0	265	6.924	158	423

Bijlage 7 Overzicht taakvelden en overhead

In deze (verplichte) bijlage is het overzicht opgenomen van de (voorgeschreven) indeling in taakvelden en de verdeling daarvan over de programma's.

Taakveld	Baten	Lasten	Saldo
0 Bestuur:			
0.1 bestuur	226	226	0
0.4 Overhead	6.955	8.978	-2.023
0.5 Treasury	423	423	0
0.8 Overige baten en lasten	160	160	0
0.10 Mutaties reserves	55	55	0
0.11 Resultaat van de rekening			0
7 Volksgezondheid			0
7.1 Volksgezondheid	27.335	25.312	2.023
Totaal	35.154	35.154	0
Verdeling over de programma's :			
Programma Service & Samenwerking	226	226	0
Programma gezondheid	27.279	27.279	0
Overhead	7.433	7.433	0
Overige baten en lasten	55	55	0
Onvoorzien	160	160	0
Totalen	35.154	35.154	0
Overzicht overhead	Baten	Lasten	Saldo
Loonkosten overhead	3.852	3.852	0
materiële overhead	3.582	3.582	0
Totalen	7.433	7.433	0

In deze (verplichte) bijlage is het overzicht opgenomen van de (voorgeschreven) indeling in taakvelden en de verdeling daarvan over de programma's. Daarnaast is een overzicht opgenomen van de samenstelling van de overhead.

Vastgesteld door het algemeen bestuur van GGD IJsselland d.d. 11 juli 2024

Michiel van Willigen, voorzitter

Astrid Schulting, secretaris

Bijlage 8 Balans

BALANS GGD IJSSELLAND					
bedragen x € 1.000	Begroting		Meerjarenraming		
Activa	2024	2025	2026	2027	2028
VASTE ACTIVA					
Materiële vaste activa	7.563	7.189	6.924	6.669	6.659
Overige materiële vaste activa					
Totaal vaste activa	7.563	7.189	6.924	6.669	6.659
VLOTTENDE ACTIVA					
Vorderingen en overlopende activa	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Uitzettingen in Rijks schatkist	0	0	0	0	0
Liquide middelen	125	125	125	125	125
Totaal vlottende activa	1.625	1.625	1.625	1.625	1.625
TOTAAL ACTIVA	9.188	8.814	8.549	8.294	8.284
Passiva					
	Begroting	Begroting		Meerjarenraming	
	2024	2025	2026	2027	2028
EIGEN VERMOGEN					
Algemene reserve	1.232	1.232	1.232	1.232	1.232
Bestemmingsreserves	1.263	1.263	1.263	1.263	1.263
Nog te bestemmen resultaat boekjaar	0	0	0	0	0
Totaal eigen vermogen	2.495	2.495	2.495	2.495	2.495
VOORZIENINGEN	0	0	0	0	0
LANGLOPENDE SCHULDEN	4.020	3.742	3.454	3.158	2.852
KORTLOPENDE SCHULDEN					
Kasgeldlening financiering materiële activa					
Liquide middelen	0	0	0	0	0
Schulden en overlopende passiva	2.673	2.577	2.600	2.641	2.937
Totaal kortlopende schulden	2.673	2.577	2.600	2.641	2.937
TOTAAL PASSIVA	9.188	8.814	8.549	8.294	8.284

Op basis van het BBV is de geprognosticeerde balans opgenomen. De wijzigingen in het BBV richten zich mede op de vaststelling van het EMU-saldo. Het EMU-saldo betreft het vorderingensaldo van

de overheid, dat is de gehele collectieve sector op transactiebasis. Lidstaten van de Europese Unie zijn een procedure overeengekomen die in werking kan treden als het vorderingentekort van een lidstaat groter is dan 3 procent van het bruto binnenlands product. Voor de (lokale) overheden is mede daarom de verplichting opgenomen om een balans in de begroting op te nemen. Het EMU-saldo kan hieruit worden afgeleid als het saldo van mutaties in de vorderingen en de mutaties in de schulden ofwel de som van de mutaties van de vaste en vlottende financiële activa minus de som van de mutaties van de vaste en vlottende schuld. De meerjarenbalans is een samenstelling van de balansgegevens van de GGD. De realisatie 2023 en de begroting 2024 heeft als basis gediend en vervolgens is met de beschikbare gegevens een raming gemaakt voor de jaren daaropvolgend.

Waarderingsgrondslagen

Materiële vaste activa

De materiele activa worden gewaardeerd op de historische verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen. Afschrijving op de materiële vaste activa vindt plaats volgens de lineaire methode met inachtneming van de verwachte levensduur, Het grensbedrag waarboven investeringen worden geactiveerd bedraagt € 10.000,-.

Vlottende activa

De vlottende activa bestaan uit vorderingen, transitoria en liquide middelen. Deze worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

De algemene reserve en de bestemmingsreserves zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Langlopende schulden

Voor de aankoop van het kantoorpand is een langlopende geldlening aangegaan.

Kortlopende schulden

De waardering van de kortlopende schulden is tegen de nominale waarde.

Bijlage 9 Compensabele BTW

Gemeente	Totalen per gemeente begroot
Dalfsen	8.000
Deventer	21.000
Hardenberg	14.000
Kampen	13.000
Olst-Wijhe	7.000
Ommen	7.000
Raalte	8.000
Staphorst	9.000
Steenwijkerland	12.000
Zwartewaterland	7.000
Zwolle	25.000
Totaal	131.000

Bijlage 10 Beleidsindicatoren

De gegevens uit de programmabegroting 2024 zijn vertaald in de volgende beleidsindicatoren.

Naam indicator		Eenheid	Resultaat
Formatie	1)	FTE per 1.000 inwoners	0,44 FTE per 1000 inwoners
Bezetting		FTE per 1.000 inwoners	n.v.t. alleen voor jaarrekening
Apparaatskosten	2)	Kosten per inwoner	€ 34 \ per inwoner
Externe inhuur	3)	Kosten als % totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2%
Overhead	4)	% van totale lasten	24%

Toelichting:

- 1) Dit betreft de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar 2025 op peildatum 1 januari.
- 2) Apparaatskosten zijn alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie (exclusief griffie en bestuur).
- 3) Onder externe inhuur wordt verstaan de begrote kosten voor het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt.
- 4) Overheadkosten: Dit betreft alle begrote kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces conform de definitie van het BBV.

